

Streszczenie rozprawy doktorskiej
pt. Krytyka teatralna na łamach *Schlesische Provinzialblätter* (1785-1820)

Przedmiotem przedłożonej rozprawy jest krytyka teatralna na łamach *Schlesische Provinzialblätter* – najważniejszego śląskiego czasopisma przełomu XVIII i XIX wieku. Z uwagi na status, wysokość nakładu, pozycję na rynku prasowym i rolę felietonu w nim, miesięcznik można uznać za reprezentatywny dla krytyki teatralnej w czasopiśmiennictwie owego czasu na Śląsku. Analiza artykułów z lat 1785-1820 poświęconych głównie wówczas aktualnym wydarzeniom teatralnym we Wrocławiu pozwoliła uzupełnić lukę, jaką dotychczas stanowiła krytyka w śląskich czasopismach, albowiem nad krytyką (teatralną) w reprezentatywnych dla okresu sprzed Rewolucji Marcowej dziennikach przeprowadzono już badania.

Część teoretyczna pracy obejmuje kolejno rozdziały poświęcone samemu miesięcznikowi (historia, osoby współtworzące, profil), czasopismu jako przedmiotowi dotychczas przeprowadzonych badań, krytyce teatralnej jako gatunkowi publicystycznemu, rozwojowi gatunku w prasie wrocławskiej do 1820 r. oraz rozdział poświęcony autorom artykułów o tematyce teatralnej opublikowanych w *Schlesische Provinzialblätter*.

Część empiryczną otwiera przedstawienie materiału badawczego i metod pracy. W kolejnych rozdziałach zaprezentowano i omówiono wyniki analizy poszczególnych dziewięciu faz rozwoju krytyki teatralnej w periodyku według wzoru: ogólna charakterystyka fazy, formatowanie i budowa krytyk teatralnych, ich pozycjonowanie w czasopiśmie, długość i odniesienie czasowe, analiza zawartych w krytykach elementów informacyjnych i krytycznych oraz uwagi dotyczące autora/autorów piszących krytyki w danej fazie. W podsumowaniu analizy wskazano tendencje rozwoju krytyki teatralnej w *Schlesische Provinzialblätter* oraz główne punkty styczności poszczególnych faz i różnice pomiędzy nimi.

W przeprowadzonych badaniach dowiedziono istnienie silnej korelacji pomiędzy autorstwem (anonimowym lub nie) a poziomem krytyki (autor znany z nazwiska, spełniający głównie rolę krytyka, ale też pośrednika, nauczyciela, czy adwokata: krytyka gruntowniejsza, głębsza, literacko ambitniejsza, z przewagą elementów krytycznych; autor anonimowy, spełniający głównie rolę kronikarza: krytyka powierzchowniejsza, krótsza, zbudowana przede wszystkim z elementów informacyjnych jedynie wzbogaconych o wstawki oceniające). Wyniki analizy wykazały ponadto m.in. wynikającą z umiejscowienia krytyki w czasopiśmie ich ważność, tematyczne punkty ciężkości zanalizowanych krytyk, zakres elementów informacyjnych i krytycznych w nich oraz wynikające z tego zaklasyfikowanie (wg wprowadzonej w dysertacji nomenklatury) co drugiego tekstu jako *sprawozdanie teatralne z uwagami krytycznymi*, co czwartego jako *wpis do kroniki* i również co czwartego jako *krytyka teatralna*. W rozprawie dowiedziono, że poza naturalnym rozwojem gatunku w czasie, rozwój krytyki w periodyku determinowały programatyka czasopisma jako organu informacyjnego dla Ślązaków o Śląsku oraz rozwój jako humanisty Karla Schalla – pierwszego krytyka w Prowincji, pełniącego trzykrotnie funkcję stałego korespondenta teatralnego miesięcznika. Analiza 35 lat krytyki teatralnej na łamach czasopisma obrazuje proces przejścia informacyjnego sprawozdania teatralnego w krytykę. Owo przejście oznacza jednocześnie emancypację krytyka, zmianę punktów ciężkości tekstów i ich funkcji.

Pracę zamyka rozdział poświęcony refleksji autorów *Schlesische Provinzialblätter* o krytyce teatralnej. Teoretyczne przemyślenia o gatunku i uwagi na temat działalności krytycznej w samym periodyku, dokumentują ówczesne postrzeganie krytyki oraz praktyczną stronę pracy krytyka. W ekskursie rozprawy zestawiono ze sobą krytykę teatralną dziś z krytyką w miesięczniku. Zabieg ten uwidoczniał głównie podobieństwa, wynikające z analogii: dzisiejsza diagnoza kryzysu gatunku, tj. deprofesjonalizacji – krytyka w fazie kształtowania się gatunku, w której o profesjonalizacji nie było jeszcze mowy. W zestawieniu podkreślono aspekt (ponad-) regionalności prasy oraz funkcję krytyki jako kroniki i kalendarza imprez.

Uzyskane w ramach pracy doktorskiej wyniki uzupełniają dotychczas przeprowadzone badania nad felietonem kulturalnym w periodykach śląskich oraz znacząco pogłębiają wiedzę o rozwoju gatunku na przełomie schyłku Oświecenia i znacznej części Romantyzmu.

Data opracowania: 09.06.2020

Dirige Ombrusko - Notschewneu